

Croatica 42/43/44/1995-6.

Izvorni znanstveni članak

Anica Nazor
(Staroslavenski zavod, Zagreb)

**JOŠ JEDAN GLAGOLJSKI TEKST
LEGENDE O 12 PETAKA**

UDK 886.2.07

Nacrtak

U hrvatskoj su književnosti bila poznata dva teksta apokrifne Legende o 12 petaka (oba u glagoljskim zbornicima iz 16. stoljeća). Danas se zna za još jedan stariji glagoljski tekst iz 15. stoljeća i za glagoljski popis 12 petaka iz 1375. godine. Novootkriveni tekstovi ovdje su priređeni u latinici.

Naš slavljenik akademik Eduard Hercigonja u svojoj je povijesti hrvatske srednjovjekovne književnosti poklonio pozornost apokrifnoj *Legendi o 12 petaka*, njezinu sadržaju i elementima narodnoga sujevjerja.¹ U vrijeme kad je pripremao knjigu bila su poznata dva glagoljska prijepisa legende iz 16. stoljeća: u Tkonskom i Grškovićevu zborniku. Danas se zna za još jedan stariji glagoljski tekst *Legende o 12 petaka*. Taj novootkriveni tekst objavljujemo u latiničkoj transliteraciji u čast akad. Eduarda Hercigonje.

Apokrifna priča o 12 petaka raširena je u mnogobrojnim prijepisima u slavenskim književnostima, osobito u južnoslavenskima i istočnoslavenskima i privlačila je pažnju u prošlom stoljeću. Ruski književni historičar Aleksandar N. Veselovski proučio je glavne osobine tada poznatih ruskih i srpskih prijepisa i odredio njihove europske paralele.² U novije vrijeme Svetlana M. Tolstaja³ aktualizirala je proučavanje *Legende o 12 petaka*. Ona je imala priliku da prouči pedeset tekstova Eleuterijeve i Klimentijeve verzije. Tekstove je analizirala kao dio usmene narodne tradicije i vjerovanja. Na konkretnim je primjerima pokazala da priča i danas živi na istočnoslavenskim prostorima u Polesju, tj. južnom dijelu Bjelorusije i sjevernom dijelu Ukrajine. Ondje su članovi Poleske etnolingvističke ekspedicije pronašli nekoliko suvremenih rukopisnih zbornika koji sadrže tu priču. Ista je priča sačuvana u usmenoj tradiciji kao duhovna pjesma ("duhovnyj stih"), pa autorica ističe da ta okolnost "pruža jedinstvenu priliku razmatranja kontinuiteta od starih do suvremenih varijanata priče o 12 petaka, poniklih pod različitim lingvističkim, literarnim, istorijskim i etnokulturnim okolnostima i u različitim sredinama."⁴ Tolstojeva je popisala osnovna izdanja slavenskih prijepisa *Legende o 12 petaka* obju verzija - Eleuterijeve i Klimentijeve - među kojima je spomenuto Strohalovo izdanje hrvatskoga glagoljskoga teksta iz Tkonskoga zbornika.

Glagoljski rukopis, u kojem je još jedan tekst *Legende o 12 petaka*, čuva se u Sieni, Biblioteca comunale, Ms. X. VI. 13. Onamo je dospio u 18. stoljeću kao dar učenoga opata Alberta Fortisa zajedno s još jednim glagoljskim i latiničkim rukopisom. Sva tri darovana Fortisova rukopisa registrirana su u objavljenom inventaru sienske biblioteke, koji je sasta-

¹ Eduard Hercigonja, *Srednjovjekovna književnost*. Povijest hrvatske književnosti, 2, Zagreb 1975, 132.

² Aleksandar N. Veselovskij, *Opyty po istorii razvitiya hristianskoj legendy*. IV. *Skazanie o 12-i pjatnicah*, ŽMNP, č. 185, 1876, ljun', str. 326-367; VI. *Freiheit-Elevferij*, ŽMNP, č. 191, 1877, maj, str. 76-125.

³ Svetlana M. Tolstaja, *Tragovi stare srpske i stare ruske apokrifne tradicije u folkloru Polesja*. Naučni sastanak slavista u Vukove dane. Referati i saopštenja 14/1 (1985), 237-247.

⁴ Svetlana M. Tolstaja, o.c., 239. U dodatku autorica prilaže tri današnja teksta *Legende o 12 petaka* iz Polesja.

vio Lorenzo Ilari: *Indice per materie della Biblioteca comunale di Siena*, Siena 1844-1847. Za glagoljski rukopis X. VI. 13. Ilari piše: "Libretto ascetico MS. in lingua schiavona, con in fine tre brevir orazioni in lingua latina alla passione del Nostro Signore Gesù Cristo Codicetto cartaceo in 8vo di fog. 41. X. VI. 13." (sv. V, 174). O sienskom je glagoljskom rukopisu X. VI. 13. pisao František Pastrnek po želji prof. J. Kolouseka, koji je posredstvom prof. Voigta (u pruskom Královcu) 1899. dobio četiri fotografska snimka rukopisa, što ih je nabavio engleski učenjak Conybeare u Sieni. Pastrnek se obvezao da će sadržaj fotografskih snimaka protumačiti i objasniti. Obratio se sienskoj gradskoj biblioteci s molbom da rukopis posudi praškoj sveučilišnoj biblioteci. Pastrnekovoj želji sienska biblioteka nije mogla udovoljiti, ali mu je poslala podatke o opsegu i veličini rukopisa. Tako su Conybeareove snimke rukopisa bile jedini izvor za proučavanje. Pastrnek je opisao pismo i jezik, objavio faksimil prve stranice i tekst u latiničkoj transliteraciji četiriju listova pretpostavljajući da će na taj način pobuditi zanimanje za rukopis među katoličkim Slavenima.⁵

Po Pastrnekovim podacima sienski je glagoljski rukopis opisao I. Milčetić u *Hrvatskoj glagoljskoj bibliografiji*. Milčetić piše da objavljeni dio rukopisa sadrži upute svećeniku "kako ima služiti oficij, što ga propisuje brevijar, a opširnije, kako će služiti misu". Milčetiću nije bilo poznato što sadrži ostali dio rukopisa.⁶ U povijestima hrvatske književnosti i hrestomatijama srednjovjekovnih književnih tekstova sienski se glagoljski rukopis opetovano navodi kao jedinstveni tekst o svećeničkim dužnostima i sakramentima *Ot jerejskago oficija skaz*. Danas se zna da je glagoljski rukopis koji se čuva u Gradskoj knjižnici u Sieni, X. VI. 13. zapravo zbornik, bolje rečeno dio zbornika i da uz tekst o svećeničkim dužnostima i sakramentima sadrži i književne tekstove. Neki su tekstovi iz Sienskoga zbornika priređeni za objavljivanje po fotokopijama rukopisa, koje od 1975. posjeduje Staroslavenski zavod. Te je, naime, godine knjižnici Staroslavenskoga zavoda (tada instituta) prof. Leo Košuta poslao mikrofilm čitava rukopisa.

Nedavno je Krassimir Stančev objavio potpuni kodikološki i sadržajni opis rukopisa. Stančev je imao prilike proučavati original rukopisa.⁷ Rukopis ima 59 listova, vel. 20,6 x 14,3 cm. Pisan je na papiru ustavnom glagoljicom. Stančev razlikuje četiri ruke koje su pisale. Prva je ruka pi-

⁵ František Pastrnek, *Chrvatsko-hlaholský rukopis Sienský*. Věstník královské české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná. Ročník 1900, Prag 1901., 1-38.

⁶ Ivan Milčetić, *Hrvatska glagoljska bibliografija*. Starine JA, 33 (1911), 241-242.

⁷ Krassimir Stančev, *Miscellanea di Siena (Sienski zbornik): un inedito manoscritto croato-glagolitico del XV secolo (Siena, Bibl. comunale, Ms. X. VI. 13)*, Ricerche Slavistiche, vol. XXXVIII(1991), 13-52.

sala listove: 1a-12d; druga: 13a-22d; treća: 23a -50c; četvrta: 50d do kraja. Sastoji se iz dva samostalna, neovisna dijela. Prvi - o svećeničkim dužnostima i svetim sakramentima - obuhvaća l. 1-22. Papir toga dijela, prema istraživanjima K. Stančeva potječe iz 50-tih-60-tih godina 15. stoljeća. Drugi, narativni dio rukopisa napisan je na papiru iz 80-tih godina 15. stoljeća za Mihovila Sultića iz Gvoznice, naručitelja Oxfordskoga zbornika (Oxford, Bodlein Library, Ms. Canon. Lit. 414).⁸ U sadržaju Sienskoga zbornika X. VI. 13. Stančev razlikuje tri cjeline: A, B, C. Prvu (A) naziva tipikarskom (f. 1-22), za drugu (B) (f. 23-37a) kaže da sadrži šest sermona (govora) od kojih su četiri apokrifna. U trećoj (C) cjelini (f. 37a-59a) prepoznaje katehetski dijalog između učenika i učitelja, nepoznat u opisanim hrvatskim glagoljskim zbornicima. Moja su istraživanja iz god. 1987. pokazala da je taj dijalog između učenika i učitelja zapravo Lucidar Honorija Augustodunensisa, i to mlađa i kraća redakcija,⁹ u hrvatskoj književnosti poznata po latiničkom prijepisu šibenskoga notara Gverina Tihića iz god 1533.¹⁰

Legenda o 12 petaka u Sienskom zborniku dolazi na f.34b-37a. Priпада Eleuterijevoj verziji priče kao i već poznata dva mlađa glagoljska prijepisa u Tkonskom i Grškovićevo zborniku. Priča ima dvije glavne komponente: opći dio - legendu o sporu kršćanina Eleuterija sa židovom Tarokajem i jezgri sadržaja - popis 12 petaka, koji se poštuju. U Eleuterijevoj verziji prepriču se o vjeri kršćanin Eleuterije, "muž bojzniv i bogoljubiv" sa židovom Tarokajem, "mudrim meštrom". Eleuterij "prepri židovina", koji priznaje da je kršćanska vjera istinita, a njegova "tina" (sumnjiva?). Slijedi nabranje 12 petaka "ki su na polzu veliku dušam kršćanskim". Tajnu 12 petaka Eleuteriju otkriva Tarokajev sin Amelek (u našem tekstu Melek). Zbog toga otac nožem ubija Ameleka, potom ubode sebe. Tekst u glagoljskom Sienskom zborniku ima dodatak bez naslova, za koji K. Stančev tvrdi da ga nema ni u jednom od trideset poznatih slavenskih prijepisa Eleuterijeve verzije priče o 12 petaka.

Priča u Sienskom zborniku dolazi pod naslovom: *Skazь ot .bi(=12) pětakъ suhihъ*. Glagoljski tekstovi u Tkonskom i Grškovićevo zborniku nemaju naslova (u ruskim je prijepisima naslov: *Skazaniya o 12 pjatni-*

⁸ Krassimir Stančev, o.c., str. 17-18.

⁹ *Lucidar* u Sienskom zborniku nije potpun. Sadrži 23 glave i prvo pitanje 24. glave prve knjige od ukupno tri knjige. Tekst *Lucidara* iz Sienskoga zbornika kritički sam priredila u latiničkoj transliteraciji kao prilog za Zbornik u čast akad. Ivana Dujčeva i poslala ga u srpnju 1987. uredništvu (Znanstveni centar za slavensko-bizantska proučavanja "Akad. Ivan Dujčev", Sofija). Tekst sam priredila iz fotokopija Staroslavenskoga zavoda u Zagrebu.

¹⁰ Stjepan Ivšić, *Prijevod Lucidara Honorija Augustodunensisa u prijepisu Gverina Tihića iz godine 1533*. Starine JA, 42 (1949), 105-259.

cah). Tolstojeva navodi da su toponomastički i pogotovo onomastički podaci u atribuciji tekstova priče o 12 petaka bitni argumenti, na što je upozorio već A. N. Veselovski. U hrvatskim glagoljskim prijepisima ime grada u kojem se vodila rasprava između kršćana i židova je *Drač*. Nominativni oblici kršćanina i židova su: *Eliuterii, Tarakoi* (u srpskim prijepisima: *Eleuterije, Tarasije* - u ruskima: *Elevterij, Tarasij*). Ime vrhovnoga židovskoga boga u glagoljskim prijepisima *Adonai*. Tolstojeva spominje oblike: *Adon, Adonaj, Adonail, Natanail* iz ruskih i srpskih tekstova. Ona smatra da su i nazivi petaka i njihovi epiteti značajni u atribuciji prijepisa priče i njihovih uzajamnih veza. Stoga navodi primjere naziva petaka i kaže da se u srpskim tekstovima javljaju nazivi: *petak* i *petka*, a u istočnoslavenskima svuda *pjatnica* i *pjatok*. Za epitete uz petke Tolstojeva navodi primjere: *veliki, sveti, vremeni, zavjetni, izabrani*. U Sienskom zborniku naziv je *petak*, a epitet *suhi*. Glagoljski prijepisi u Tkonskom i Grškovićeve zborniku nemaju naslova, pa ni epiteta uz petak. Epitet *suhi* uz *petak* javlja se i u najstarijem sačuvanom hrvatskoglagoljskom zborniku iz 1375. godine, nazvanom *Borislavićevim* po piscu Grguru Borislaviću iz Modruša (Nacionalna biblioteka u Parizu, Code Slave 73). Na početku zbornika (f. 1^v) je popis 12 petaka bez legende o prepiranju kršćanina i židova o vjeri. U naslovu popisa 12 petaka naveden je epitet *suhi*: *Skazъ o .bi.(=12) petcih' suhih'*.

Napomena uz izdanje teksta

Glagoljski tekst *Legende o 12 petaka* iz Sienskoga zbornika Ms. X. VI. 13. priređujemo u latiničkoj transliteraciji na način već uobičajen u objavljivanju glagoljskih tekstova. Pri tome je jat (Ɑ) prenesen jedin-stvenim znakom ê, đerv (ⱭⱭ) znakom j, šta (ⱭⱭ) znakom ê, poluglas (I) znakom ь. Kraćeno pisane riječi razriješene su tako da su razriješeni dijelovi stavljeni u okrugle zagrade (). Izostavljena slova, slogovi i riječi dodani su u šiljastim zagradama < >. Velika slova i interpunkcijski znakovi prilagođeni su današnjem hrvatskom pravopisu. Osnovni je tekst uspoređen s mlađim tekstom u glagoljskom Grškovićeve zborniku iz 16. stoljeća (Arhiv HAZU VII 32, f. 78-80^v). Sve značajnije, ponajprije leksičke razlike zabilježene su u bilješkama. Grškovićeve zbornik uzet je zato što je tekst priče o 12 petaka iz glagoljskoga Tkonskoga zbornika objavio 1917. R. Strohal: *O prepirci kršćanina Eleutorija sa židovom Tarakojem ili o dvanaest petaka* u: *Stare hrvatske apokrifne priče i legende*, 22-24. Strohal je pogrešno datirao Tkonski zbornik u 15. stoljeće umjesto u 16. stoljeće. U dodatku prilažemo transliterirani tekst popisa 12 petaka iz Borislavićeva zbornika.

Kratice

add. = addit (dodaje); om. = omittit (ispušta).

TEKST

f. 34 b *Skazъ ot .bĭ. (=12) pĕtakъ suhihъ.*

Čti razumno.

Est' edanъ gradъ imenemъ Dračъ, v komъ živišê množastvo židovъ i pru¹ imehu š nimi krsčanê² vsaki danъ v grade tom'. Oče³ va vsehъ onehъ⁴ stranahъ i prepirahu se⁵ v zbor'ne⁶ pri Karmeli⁷. I sabrašê se erei⁸ židovski i reše⁹ krst'ênomъ¹⁰: "Nê moremo zlobi sie trpiti. I izbiêmo se sami.¹¹ Izberimo ot vasъ ednoga mudrago¹², a ot nas' drugoga da se ona meu¹³ sobu¹⁴ prita. I ako prepri vaš'¹⁵ da se mi kr'stimo u vašu veru. Ako li se mi ne kr'stimo, da smo va velice krivini". I ugodne biše te riči krst'ênomъ. I togo radi¹⁶ tvorahu¹⁷ židove up'va-jući se na svoga mudroga meštra¹⁸. I tada izbraše h(гъst)ъêne¹⁹ muža / boêzniva²⁰ i bogoljubiva ot mudroh (sic!) izbraše²¹ imenemъ Eliutoriê, a židovskomu meštru²² biše ime Tarakoi.

f. 34 c

I počêsta sta (sic!) se priti meu²³ sobu²⁴ shaêhota se v' ednu polaču. I kada²⁵ ima se²⁶ bê tretičъ sniti židoviny poê sa sobu sina svoego, komu biše ime Melêkъ. I kada vlezosta, pruče se v' glbokie²⁷ k'nigi. B(og)ъ vsevedacъ pomagaše Eliutoriju i prepri židovina. Tagda²⁸ z gnevomъ reče židoviny: "Viju k(a)ko²⁹ prelasti³⁰ me, i istin'na e(stъ) vera vaša, a naša vera tina e(stъ). I k(a)ko našemu³¹ zakonodavcu³² Moiseju B(og)ъ êvi se na gore Sinaiscei,³³ a vašemu³⁴ pokaza se istina. V istinu ot devi Marie rodi se H(гъst)ъ Isusъ k(a)ko propoved/oše i³⁵ proroci³⁶. I reče paki židoviny Eliutoriju³⁷: "Viju tê veliko mudra, da li ne znašъ ot bĭ.(=12) petakъ, ki su na polzu³⁸ veliku³⁹ dušamъ krsčan'skimъ". I sie⁴⁰ rekъ Ta(ra)koi⁴¹, izbiže

f. 34 d

¹parnju; ²add. o veri krsĕnskoj(!); ³i; ⁴om.; ⁵bihu; ⁶izborni; ⁷umjesto: *pri Karmeli* Grškovičev zb. ima: *knižnici*; ⁸učiteli i parisei; ⁹rekoše; ¹⁰om.; ¹¹add. da; ¹²mudra; ¹³om.; ¹⁴om.; ¹⁵add. krstĕnin' našega; ¹⁶umjesto: *I togo radi* Grškovičev zb. ima: *A to*; ¹⁷govorahu; ¹⁸om.; ¹⁹add. ednoga; ²⁰om.; ²¹izabrana; ²²om.; ²³i; ²⁴om.; ²⁵om.; ²⁶om.; ²⁷gluboke; ²⁸Tada; ²⁹da; ³⁰preprl'...esi; ³¹om.; ³²om.; ³³Sionscii; ³⁴vam'; ³⁵om.; ³⁶om.; ³⁷om.; ³⁸spasen'e; ³⁹om.; ⁴⁰to; ⁴¹om.;

- i ne more stati ot goresti⁴² sr'dca⁴³, a sinь nega⁴⁴ Melekь⁴⁵ osta pri⁴⁶ nemb⁴⁷. I reče Eliutorii Meleku⁴⁸: "Da ti ne visi⁴⁹ ot bi.(=12) petku⁵⁰ kê mi⁵¹ reče⁵² ot(a)cbь tv(o)i". I reče sinь židoviny: "Post' petkov' dobro vimь". I reče emu Eliutorii: "Zaklinam te B(ogo)mь živimь da mi e povišь". I užasi se i s trepetom' i sa suzami⁵³ i poviđa emu o petcehь vse do konca. I reče emu⁵⁴ Melekь⁵⁵ sie⁵⁶: "Èli bihu n(a)ši⁵⁷ h(rьst)ьènina ot ap(usto)ль vašiьh. I naidoše u nego knižni svitakь i v tomь⁵⁸ svitcê⁵⁹ ti petki / pisani. I onoga⁶⁰ umoriše ljutoju⁶¹ semrtiju, a svitakь pročtoše i⁶² ognju⁶³ predaše⁶⁴. I do sego d'ne est' kletva⁶⁵ i neprièzanь meju nami i bê rota meju nami nepovidati ihь vamь h(rьst)ьènomь da žele duša moè vašee verê. I zato skažu tebê o petkehь da primu toboju kršćen'e i poviđa emu vsa o petcehь. I vnide paki Tarakoi⁶⁶ i rêče Eliutoriju: "Viju da si smučeny o petcehь bi.(=12)." I reče emu Eliutorii: "Poveda mi e sinь tvoi Melekь⁶⁷". I reče emu⁶⁸ Tarakoi⁶⁹: "Da skaži mi e ke petke ti pravišь". Tag'da Eliutorii poče⁷⁰ emu skazovati. I reče emu:
- f. 35 a
- .A.(=1) petakь e(stь) miseca s(e)ktebra pred vzdviženiemь s(ve)tago⁷¹ križa v' ki / potoplenь bê Sodom i⁷² Gomorь⁷³ i iniьh gradi .gî.* (=14)⁷⁴ potopleni biše edanь časь noči.
- .B. (=2) petakь po vzdviženii s(ve)t(a)go⁷⁵ križa, v ki Moisei razdili Čr̄mnoe⁷⁶ more i provede Iz(dravi)le⁷⁷ po sre(dê) ego,⁷⁸ a neprièteli pogrezoše v⁷⁹ tretì čas noči. Si petakь e(stь) č(e)tvrtidnevan' zato veli se h(rьst)ьèninu⁸⁰ postiti.
- .V. (=3) petakь e(stь) miseca novembra pred' s(ve)timь And'rêemь, v ki znamena Eremiê prorokь⁸¹ kivotь svetine i vzet bê anj(e)lomь i neseny i postavlenny e(stь) meju dvema gorama tretì časь noči⁸² d'ne i pokri oblakь ogneny do drugoga priša(s)tvie H(rьsto)va.
- f. 35 b

⁴²velike žalosti; ⁴³add. na nega; ⁴⁴tu; ⁴⁵om.; ⁴⁶om; ⁴⁷om.; ⁴⁸k nemu; ⁴⁹viš li; ⁵⁰petak'; ⁵¹om.; ⁵²imenova; ⁵³slzami; ⁵⁴om.; ⁵⁵om.; ⁵⁶om; ⁵⁷židove; ⁵⁸kom'; ⁵⁹om.; ⁶⁰add. krstènina; ⁶¹ljutu; ⁶²na; ⁶³ogan' ga; ⁶⁴položiše; ⁶⁵Dio od: kletva do...i poviđa emu vsa o petcehь u Grškovičevu zb. glasi: rota meju židovi nepovidati ga krstènom' da zač' želi duša moè vere vaše zato sam' povidel' tebi da primu ot' tebe s(ve)to kršćenie; ⁶⁶židoviny; ⁶⁷om.; ⁶⁸om.; ⁶⁹židoviny; ⁷⁰Grškovičev zb. izostavlja dio od: poče do...reče emu; ⁷¹om.; ⁷²om.; ⁷³om.; ⁷⁴.g.(=4); ⁷⁵om.; ⁷⁶Čr̄mnoe; ⁷⁷sini Iz(dravi)l(e)vi; ⁷⁸mora; ⁷⁹add. mori i potopleni biše; ⁸⁰h(rьst)ènom; ⁸¹om.; ⁸²om.; čini se da je pisar u originalu prekrizio noči.

*Tkonski zbornik: .gî.(=14).

- f. 35 c .G. (=4) petakъ e(stъ) miseca dekembra v kvatri pred ro(i)st vom' H(rъsto)vimъ v ki ub'enyъ bѣ Za/hariju⁸³(sic!) proroky meju crikvoju i otaremъ v peti časъ d'ne. Si petakъ est' četvrtodnevany i vrimenan'. Togo radi⁸⁴ veli se⁸⁵ h(rъst)ъninu postiti.
- .D. (=5) petakъ e(stъ) miseca marča, prvi petakъ⁸⁶ v ki prestupri Adamъ zapov(ê)dy b(o)ž(i)ju i izagnanъ bѣ iz' raê v sedmi časъ d'ne.
- .E. (=6) petakъ e(stъ) pred blagovečeniemъ B(ogo)r(odi)cê, v ki ubi Kainъ⁸⁷ brata svoego Abêla v tretî čas' d'ne. I si bѣ prvi mr'tvacъ n(a) z(e)mli sinъ Adamovъ.
- .Ž. (=7) petakъ e(stъ) na muku H(rъsto)vu v ki H(rъst)ъ raspet' e(stъ)⁸⁸ vziskati vshote ovacy svoihъ⁸⁹ rogibšihъ, ispusti d(u)hъ svis'ti⁹⁰ v deveti časъ d'nê.
- f. 35 d .3. (=8) petakъ e(stъ) pred' petikosti, v ki pliniše Agareni mnogie strani i izag'naše Kritene⁹¹ pêtî č(a)sъ noči i si êdihu / mesa velbludov'⁹² i krv kožlu p'êhu i to rasplodiše se va ostrovehъ⁹³, to est va otocehъ.
- .Z. (=9) petakъ e(stъ) po petikostihъ, v ki pliniše Agareni Er(u)s(oli)mъ s Navhodonosoromъ⁹⁴ c(êsa)r(e)mъ v leto Eremie pr(o)roka v deseti časъ d'ne. Se bѣ ispl'nenomъ⁹⁵ e(stъ) Er(u)s(oli)mu. Tag'da⁹⁶ sta Er(u)s(oli)mъ opustit .m. (=60) letъ i tag'da⁹⁷ rekoše Haldei sinomъ Izdravilevimъ: "Vspoite n(a)mъ ot pesanъ sionskihъ k(a)ko vsproemъ pesanъ G(os)podnu n(a) z(e)mli tudždei (sic!)⁹⁸. I paki stvoriti⁹⁹ s'tvoriti¹⁰⁰ povelênîê¹⁰¹ prêd' nečistivimъ¹⁰² c(êsa)r(e)mъ dokole nismo¹⁰³ na svoei z(e)mli." Tagda¹⁰⁴ vedihu e v' ednomъ uži¹⁰⁵ po oštru kameniju i trniju. I kada¹⁰⁶ ih se pet' nabodiše, tada ihъ varo/vaše¹⁰⁷ .p. (=90) da bi ne priêli takove strasti. O tomъ D(a)vidъ prorokovaše¹⁰⁸ g(lago)le¹⁰⁹: "Vzratihъ se na strastъ eg'da vn zemi trnъ. Togo radi ne pojut: A(lelu)ê ni Slava O(tъ)cu i si¹¹⁰ petakъ vrimenanъ e(stъ). Togo radi¹¹¹ veli se h(rъst)ъninu postiti.
- f. 36 a

⁸³Zahariê; ⁸⁴zato; ⁸⁵add. svakomu; ⁸⁶om.; ⁸⁷Kaen; ⁸⁸Grškovičev zb. om.: v ki H(rъst)ъ raspet' e(stъ); ⁸⁹om., ⁹⁰s(ve)ti svoi; ⁹¹krtstîni v; ⁹²velbluê; ⁹³Grškovičev zb. om.: va ostrovehъ, to est; ⁹⁴Nabukonosorom; ⁹⁵ispnljenje velikoe; ^{96,97}Tada; ⁹⁸tuei; ⁹⁹žalovati; ¹⁰⁰om.; ¹⁰¹zapovedi; ¹⁰²om.; ¹⁰³ne budemo; ¹⁰⁴I tako; ¹⁰⁵Grškovičev zb. om.: v' ednomъ uži; ¹⁰⁶Gda; ¹⁰⁷vraçaše se; ¹⁰⁸om.; ¹⁰⁹govori; ¹¹⁰v; ¹¹¹I zato;

.Ī. (=10) petakъ e(stъ) pred ro(ĭ)stvomъ s(ve)t(a)go¹¹² Ivana H(rъs)titela v ki¹¹³ poslahъ¹¹⁴ .i.(=10) knezi n(a) z(e)mlju ejupataiskuju ruku Moiseovu i Êruneju¹¹⁵ i prevratiše reku ihъ v krv' v sedmi časъ d'ne.

f. 36 b

.AĪ. (=11) petakъ e(stъ) miseca avgusta pred' Uspeniemъ s(ve)te Marie¹¹⁶ v ki d'vigoše¹¹⁷ Izmaliteni k(a)ko i krilate ptice po moru v korablehъ i pleniše mnogie strani. I izidoše¹¹⁸ va vse z(e)mlê b(o)ž(i)imъ poveleniemъ¹¹⁹ do veli/koga¹²⁰ Rima vseju z(e)mlju .m.(=60) i .v.(=3) leta i razgrdeše zlaê na z(e)mli. I izidoše na Er(u)s(oli)mъ¹²¹, a G(ospod)ъ¹²² ihъ ne biše¹²³ poslaly tamo. I povelê¹²⁴ G(ospod)ъ¹²⁵ Gedeonu izbiti¹²⁶ e na Osopatovê dole, a proče¹²⁷ izagna v pustinu re(ko)moju¹²⁸ Metrotov¹²⁹ pustini¹³⁰ vladati¹³¹ .m.(=60) i .b.(=2) leti k(a)ko g(lago)let¹³² Isaiê prorokъ: "Filibistei i Dumei i Moabъ vsplenit' čêda Amova¹³³ poveleniemъ ihъ".
.BĪ.(=12) petakъ e(stъ) miseca avgusta pred' usičeniemъ Ivana H(rъs)titela¹³⁴ v ki useknu Irudъ c(êsa)rъ glavu Ivanu H(rъs)tit(e)lju v drugi čas noči.

¹¹²om.; ¹¹³add. Gospodin'; ¹¹⁴posla; ¹¹⁵Êruna, podvrati; ¹¹⁶umjesto: *Uspeniemъ s(ve)te Marie* Gršk.: *velu misu*; ¹¹⁷zvigoše(!); ¹¹⁸add. na lice; ¹¹⁹add.: i vkladose nutri; ¹²⁰om.; ¹²¹add.: grad; ¹²²add.: B(og)ъ; ¹²³add.: im dopustil ni ih'; ¹²⁴zapovida; ¹²⁵om.; ¹²⁶pobiti; ¹²⁷nikih'; ¹²⁸ka se zove; ¹²⁹Metrov; ¹³⁰poslidne; ¹³¹vladanie e(stъ); ¹³²govoritъ; ¹³³Amonova; ¹³⁴add. glavi;

Č'ti pravo.¹³⁵

- f. 36 c I kada sliša sie židoviny, ruknu velikim¹³⁶ glasom¹³⁷ reki¹³⁷: "Tako mi B(og)a Adonaê, k(a)ko dosele nest' povedana¹³⁸ siê ričь v'¹³⁹ h(r̄st)ьê(nê)hь¹⁴⁰ da ovo¹⁴¹ / poveda sinь moi Mêleky"¹⁴² I vzamь nožь svoi¹⁴³ i** zakla¹⁴⁴ sina svojego, a sebe ubodê.¹⁴⁵ I azь¹⁴⁶ Eliutorii, slišav' ot židovina k(a)ko na polzu¹⁴⁷ sut' h(r̄st)ьênomь siê petka .bi.(=12), d(u)šamь nihь na spasenie¹⁴⁸ napisah' e k(a)ko podobaet' ih striči i čisti postomь i m(o)l(i)tvami¹⁴⁹ o k'rusi i o vodi .ã.(=1) krat na d(a)ny. I ako vzmožanь,¹⁵⁰ tvori¹⁵¹ m(i)lostinu, davai¹⁵² ubozimь,¹⁵³ a ot ljubodečniê imei vzdržati¹⁵⁴ se. Ako li v sie pet'ki ili v kvatri tempornê¹⁵⁵ začnet se i rododit (sic!) se¹⁵⁶ <дите> budêt' nêzdravo ili bêсно ili hromo ili gluho ili nimo ili slipo ili inu bolezniju udržimo. I ovo¹⁵⁷ slišavše s(ve)ti o(tь)ci naučeni duhom' s(ve)timь, zapovidaš'ê da ki godi budet' streči i čuvati¹⁵⁸ ove pêtke zgora¹⁵⁹ pisane¹⁶⁰ i .g.(=4) kvatri¹⁶¹ tem'pori postiti o vode i o krusi, k(a)ko e zgora pisano v strašni d(a)ny suda ne uboit' se. Ki živet' i c(êsa)rstvu-et' B(og)ь v' vse veki vêky amen'. Ti že G(ospod)j.
- V petakь e Adamь stvoreny.
- V petak' e sagrešily.
- V petakь Kainь ubi Avela.
- V petak' e prišalь potory n(a) z(e)mlju.
- V petakь e(stь) Iiê ubily .r.(=100) ljudi i .b.(=2).
- V petakь e ubily Davidь Goliêda.
- V petakь e usičena glava Ivana H(r̄s)ьt(ite)la.
- V petakь e G(ospo)dinь raspet'.
- V petakь e pošala (sic!) na n(e)bo d(ê)va M(a)riê.
- V pêtakь e ubj(e)ny s(ve)ti Pet(a)gь i P(a)v(a)ly.
- V petakь e raspet' s(ve)ti An'drei.
- f. 37 a V petakь hočê r'vati se An'tih(r̄st)ь / sili eju i Enohomь i s vsimi vernimi krst'ê(na)mi.

¹³⁵Gršk. om.: Č'ti pravo, ¹³⁶add. gnivom' i; ¹³⁷i reče; ¹³⁸povedano; ¹³⁹om.; ¹⁴⁰krstênom'; ¹⁴¹to; ¹⁴²Amalek'; ¹⁴³om.; ¹⁴⁴ubode; ¹⁴⁵zakla; ¹⁴⁶ê; ¹⁴⁷sproseno; ¹⁴⁸Gršk. om.: d(u)šamь nihь na spasenie; ¹⁴⁹molitvoju; ¹⁵⁰bogat'; ¹⁵¹čini; ¹⁵²om.; ¹⁵³om.; ¹⁵⁴zdrži; ¹⁵⁵om.; ¹⁵⁶Dio od: budêt' nêzdravo do bolezniju udržimo Gršk.: dite i rodilo bi se imalo bi biti zalimi betegi raneno; ¹⁵⁷se; ¹⁵⁸nastoêti; ¹⁵⁹om.; ¹⁶⁰om.; ¹⁶¹Gršk. do kraja: postiti suho i čisto kako e pisano v strašni dan' suda ne uboit se biti suen'. Amen.

DODATAK

Popis 12 petaka iz glagoljskoga Borislavićeva zbornika,
1375 (Pariz, Bibl. Nat., Code Slave 73, f.1^v)

Skazь o .bī.(=12) petcih' suhjih'

ke imaju h(гѣst)ъѣni o vodi i o krusi postiti dari do večerne i g'do ljubo bi
e za .bī.(=12) lēt' postil'. d(u)šu bi ot' pakla iskupilь.

Ot tih' rečenih' petakъ.

Prvi e(stь) miseca sektebra pred' vzdvižen'i s(veta)go križa.

Drugi pet(a)кь e(stь) po vzdvižen'i s(veta)go kr(i)ža.

Treti pet(a)кь e(stь) miseca novembra pre(dь) s(ve)timь Andrĕemь.

.G.(=4) p(e)t(a)кь e(stь) po roistvĕ H(гѣsto)vĕ.

.D.(=5) p(e)t(a)k' e(stь) miseca mar'ča prvi p(e)t(a)кь.

.E.(=6) p(e)t(a)кь e(stь) togoe miseca prĕdь Bl(a)govĕčeniemь
B(ogo)r(odi)ce.

.Ž.(=7) p(e)t(a)k' e(stь) veli muke H(гѣsto)vĕ.

.З.(=8) p(e)t(a)кь e(stь) prĕd S(ve)timь D(u)h(o)мь.

.Z.(=9) p(e)t(a)кь e(stь) prvi miseca ijuna.

.Ī.(=10) p(e)t(a)k' e(stь) togoe m(i)s(e)ca prĕd' s(ve)tih' ap(usto)lovь Pe-
tra i P(a)vla dnemь.

.AĪ.(=11) p(e)t(a)кь e(stь) m(i)s(e)ca av'gusta prĕd' prestavleniem'
s(ve)te B(ogo)r(odi)ce.

.BĪ.(=12) p(e)t(a)кь e(stь) togoe m(i)s(e)ca prĕd' usĕčeniem' gl(a)vi
s(veta)go Iv(a)na Kr'st(ite)la.

B(og)u hv(a)l(a) am(e)нь.

Početak Legende o 12 petaka. Glagoljski zbornik, Siena, Bibl. comunale, Ms. X. VI. 13, f. 34 b.

SUMMARY

ONE MORE GLAGOLITIC TEXT OF THE *LEGEND OF
TWELVE FRIDAYS*

The Glagolitic miscellany manuscript from the 15th century, which is today kept in Siena (Bibl. comunale, Ms. X. VI. 13), contains the apocryphal *Legend of Twelve Fridays* (f. 34b-37a) under the title *Skazь ot .bi. (=12) pětakъ suhihъ*. It belongs to the Eleuterian redaction (type). With the noun *petak* (*Friday*) comes the attribute *suhi* (*dry*, in the sense of *fast, fasting*). The same attribute appears in a list of twelve Fridays in the Glagolitic miscellany from 1375 A.D. (Paris, Bibl. Nat., Code Slave 73, f. 1^v) in which the list of twelve Fridays does not come together with the legendary text containing a contrast (*prenije*) on religion about a Christian and a Jew.

The author presents the Glagolitic text from the Siena miscellany in Latin transliteration and compares it with the younger text from the Gršković miscellany from the 16th century (Zagreb, Arhiv HAZU, VII 32, f. 78r-80v). She also gives the list of twelve Fridays from the Paris miscellany. All texts are kept on photocopies owned by the Old Church Slavonic Institute in Zagreb.